

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Wojciech R. Wiewiórowski

Warszawa, dnia 1 grudnia 2011 r.

DOLiS-035- 58242/11

Pani

Krystyna Szumilas

Minister Edukacji Narodowej

Al. Szucha 25

00-918 Warszawa

niniejszym przedstawiam Pani Minister niezwykle istotną i pilną dla mnie jako organu ochrony danych osobowych sprawę dotyczącą przetwarzania danych osobowych przez przedszkola, żłobki i szkoły, szczególnie w procesie rekrutacji do tych placówek, która od dłuższego czasu jest przedmiotem wielu kontrowersji sygnalizowanych mi przez Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka oraz rodziców dzieci biorących udział w rekrutacji oraz podstawą formułowania przeze mnie postulatów o wprowadzenie do porządku prawnego odpowiednich regulacji ustawowych. W sprawie niniejszej w sierpniu 2010 r. skierowałem już do Ministra Edukacji Narodowej Pani Katarzyny Hall wystąpienie z prośbą o zainicjowanie prac legislacyjnych mających na celu wprowadzenie odpowiednich przepisów rangi ustawowej, które wyeliminują występujące w praktyce nadużycie w zakresie ingerowania w prywatność osób ubiegających się o przyjęcie swoich dzieci do przedszkoli, licząc na zrozumienie dla wagi istniejącego problemu oraz na wprowadzenie koniecznych zmian w przepisach prawa jeszcze przed rozpoczęciem rekrutacji wiosną 2011 r. Niestety moje wystąpienie nie odniosło oczekiwanego skutku, wobec czego wystąpiłem również do Pana Donalda Tuska Prezesa Rady Ministrów, który zaaprobował moje stanowisko odnośnie potrzeby dokonania odpowiednich zmian w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. 2004 r. Nr 256 poz. 2572). Zamierzam nadal intensywnie zabiegać o wprowadzenia koniecznych zmian w prawie, a ponadto skorzystać z

przysługujących organowi ochrony danych osobowych uprawnień kontrolnych określonych w rozdziale 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zm.)

Tytułem wyjaśnienia wskazuję, że w kontekście rekrutacji do przedszkoli szczególnie zastrzeżenia budziło i nadal budzi (o czym świadczą w dalszym ciągu kierowane przez rodziców do organu ochrony danych osobowych pisma) pozyskiwanie danych rodziców i dzieci w niejednakowym w poszczególnych gminach i w zbyt szerokim zakresie, co często pociąga za sobą nadmierną ingerencję w prywatność rodziny dziecka, jak również nakłada na rodziców obowiązek przekazania przedszkolom lub urzędnikom gminnym kopii dokumentów, które zawierają dane w budzącym istotne wątpliwości prawne zakresie (np. dane zawarte w kopii deklaracji podatkowej PIT, zaświadczeniach ZUS RMUA, zaświadczeniach lub orzeczeniach o niepełnosprawności, orzeczenia sądowe lub administracyjne).

Powyższa praktyka, prowadząca często do pozyskiwania danych wrażliwych w rozumieniu art. 27 ustawy o ochronie danych osobowych, nie ma oparcia we właściwym przepisie rangi ustawowej i przede wszystkim z tego względu została ona przeze mnie zakwestionowana przez mnie jako niezgodna z prawem. Należy bowiem wskazać, iż wszelkie działania ograniczające prawo ochrony życia prywatnego, ochrony danych osobowych, które zostały zaliczone do konstytucyjnych wolności i praw osobistych człowieka i obywatela (art. 47 i 51 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) powinny znajdować ustawową podstawę. Prawo do ochrony prawnej życia prywatnego zostało zagwarantowane w art. 47 Konstytucji RP, zaś poszczególne uprawnienia, składające się na treść tego prawa – w innych przepisach konstytucyjnych. Autonomię informacyjną jednostki gwarantuje przede wszystkim art. 51 Konstytucji RP. W myśl art. 51 ust. 1, nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. Przepis ten nie określa w sposób jednoznaczny podmiotu zobowiązanego do realizacji prawa w nim zagwarantowanego. Oznacza to, że wymieniony przepis konstytucyjny dotyczy wszelkich przypadków, w których jednostka zobowiązana zostaje do ujawniania informacji o sobie innym podmiotom, a więc także podmiotom prywatnym.

Ustawa o systemie oświaty w art. 22 upoważnia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia w drodze rozporządzenia warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół i przedszkoli. Przedstawianie przez rodziców kierownictwu przedszkoli rozmaitych dokumentów wynika z konieczności potwierdzania kryteriów określonych w § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego

2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz. U. Nr 26, poz. 232, ze zm). Przy czym praktyka ta – z jednej strony wywołuje sprzeciw i uzasadnione wątpliwości, z drugiej natomiast niejednokrotnie wynika z inicjatywy samych rodziców dzieci, których wolą jest rzetelne i rzeczywiste przestrzeganie ustalonych w powyższym rozporządzeniu kryteriów. Ani przepisy rozporządzenia, ani ustawa nie zawierają bowiem, żadnych wskazań w jaki sposób należy potwierdzić spełnianie kryterium samotnego wychowywania dziecka, niepełnosprawności czy umieszczania w rodzinach zastępczych. Gminy - próbując uzupełnić te niewątpliwą lukę – w aktach prawa miejscowego rozszerzają zakres pozyskiwanych przez przedszkola danych. Kwestia zobligowania osób w przedmiocie udostępnienia danych osobowych, niezależnie od tego, że może wynikać z przepisów prawa miejscowego, musi przebiegać w zgodzie z zasadami wynikającymi z przepisów powszechnie obowiązujących, w tym z ustawą o ochronie danych osobowych, tym bardziej jeśli chodzi o przetwarzanie danych osobowych szczególnie chronionych. W sytuacji, gdy dane osobowe mają być udostępniane na zasadzie obowiązku musi wówczas istnieć wyraźny przepis prawa o tym stanowiący. Pozostaje dyskusyjnym istnienie podstaw prawnych do pozyskiwanie przy postępowaniach rekrutacyjnych do przedszkoli danych osobowych szczególnie chronionych, czy innych wkraczających w dużej mierze w prywatność osoby (np. kopie deklaracji podatkowych PIT, aktualne zaświadczenie ZUS RMUA). Zgodnie z art. 27 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanie danych szczególnie chronionych, jest dopuszczalne, jeżeli, osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę na piśmie, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych, przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony. Przesłanka pisemnej zgody osoby, której dane dotyczą, budzi wszakże istotne wątpliwości co do dobrowolności wyrażenia tej zgody i udostępnienia danych osobowych, tym bardziej, gdy od wyrażenia zgody zależy dalszy przebieg procesu rekrutacyjnego. W konsekwencji zakres ten jest różny w poszczególnych gminach.

Przedstawiając powyższy problem dotychczas oprócz skierowania wspomnianego wystąpienia do Ministra Edukacji Narodowej oraz Prezesa Rady Ministrów, wystąpiłem również do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, a także na bieżąco informowałem o swoich działaniach Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka w odpowiedzi na istotne zainteresowanie tych organów przedmiotową sprawą (kopie moich wystąpień wraz z odpowiedziami przekazuję w załączeniu). W swoich wystąpieniach postulowałem przede wszystkim wprowadzenie do porządku prawnego odpowiednich

regulacji ustawowych, które po pierwsze określiłyby w sposób jednolity dla wszystkich gmin zasady pozyskiwania danych osobowych przez przedszkola i szkoły w procesie rekrutacji dzieci i młodzieży do tych placówek, po drugie na poziomie regulacji ustawowej, w sposób jednoznaczny (np. poprzez wskazanie rodzajów wymaganych dokumentów) uregulowałyby sposób weryfikacji spełniania kryteriów decydujących o pierwszeństwie przyjęcia dzieci do przedmiotowych placówek.

Ponieważ w ostatnich miesiącach okazało się również, że analogiczny do przedstawionego problem dotyczy również rekrutacji do żłobków w lipcu 2011 r. zwróciłem się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o zainicjowanie przez prac legislacyjnych mających na celu unormowanie w przepisach rangi ustawowej zasad pozyskiwania oraz określenie zakresu danych osobowych przetwarzanych przy rekrutacji także do tych placówek. Aktualnie obowiązujące przepisy ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 nie regulują zasad rekrutacji dzieci do żłobków, w tym, nie określają katalogu danych osobowych koniecznych dla realizacji celu rekrutacji. Uzyskałem od Pani Minister Jolanty Fedak odpowiedź, że przy najbliższej nowelizacji ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, kwestia zakresu pozyskiwania danych osobowych rodziców przy rekrutacji dzieci do żłobków zostanie unormowana.

Planuję nadal intensywnie (zwłaszcza w perspektywie rekrutacji do przedszkoli wiosną 2012 r.) zabiegać o podjęcie prac legislacyjnych celem wprowadzenia zmian ustawowych mających na celu stworzenie odpowiednich podstaw prawnych dla sposobu postępowania przy rekrutacji do przedszkoli i do żłobków. Jednakże działania moje będą tym razem poparte czynnościami kontrolnymi przeprowadzonymi w ramach moich uprawnień określonych w art. 12 pkt 1 oraz 14-19 ustawy o ochronie danych osobowych. Mam przy tym na celu zarówno docenienie wagi przedstawionego problemu przez resort odpowiedzialny za oświatę i wychowanie dzieci i młodzieży oraz spowodowanie jak najszybszego podjęcia działań zmierzających do zmiany istniejących przepisów, jak również wnikliwe ustalenie zakresu pozyskiwanych danych, a w konsekwencji opracowanie szczegółowych propozycji rozwiązań w tym zakresie z uwzględnieniem potrzeb i argumentacji przedstawianej przez administratorów danych. Na marginesie nadmieniam, że w ostatnim czasie Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał na sytuację związaną z dodatkową rekrutacją dzieci do przedszkoli w dzielnicy miasta st. Warszawy – Ursynów (kopia korespondencji w załączeniu).

Ponadto moim zamierzeniem jest również zbadanie w toku planowanych czynności kontrolnych, a następnie zasygnalizowanie w wystąpieniach kierowanych do właściwych organów kwestii pozyskiwania danych w celu ustalania czasu bezpłatnego nauczania,

wychowania i opieki w przedszkolach publicznych związanej z właściwymi regulacjami ustawy o systemie oświaty. Art. 14 ust. 5 tej ustawy stanowi, że organ prowadzący ustala wysokość opłat za świadczenia udzielane przez 1) przedszkole publiczne w czasie przekraczającym wymiar zajęć, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2; 2) publiczną inną formę wychowania przedszkolnego w czasie przekraczającym czas bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki ustalony dla przedszkoli publicznych na podstawie art. 6 ust. 1 pkt. 2. Na podstawie m.in. tego przepisu organy samorządu terytorialnego uchwalają obowiązek przedstawiania przez rodziców lub opiekunów prawnych oświadczenie o średnim miesięcznym dochodzie brutto z ostatnich trzech miesięcy dwa razy w roku szkolnym, co - wobec braku wyraźnych podstaw ustawowych uprawniających do pozyskiwania określonych danych czy dokumentów, budzi zastrzeżenia rodziców zgłaszających ten problem organowi ochrony danych osobowych.

Mając na uwadze powyższe, a także wyrażając nadzieję, że Pani Minister doceni wagę i oraz niecierpiący zwłoki charakter przedstawionego problemu uprzejmie proszę o pilne podjęcie działań zmierzających do zmiany istniejących przepisów ustawowych. Proszę również o poinformowanie mnie o Pani stanowisku w tej sprawie w możliwe najkrótszym terminie. Ze swej strony deklaruję oczywiście pełne zaangażowanie oraz chęć współpracy, jako że organ do spraw ochrony danych osobowych ma nie tylko prawo, ale wręcz obowiązek opiniowania projektów aktów prawnych dotyczących ochrony danych osobowych (art. 12 pkt 4 ustawy o ochronie danych osobowych), jak również inicjowania i podejmowania przedsięwzięć w zakresie doskonalenia ochrony danych osobowych, a zasygnalizowany problem ma istotne znaczenie, jako że dotyczy danych osobowych szczególnie chronionych.

Załączniki:

- 1) kopia wystąpienia GIODO z dnia 25 sierpnia 2010 r. do MEN, kopia pisma MEN z dnia 4 lutego 2011 r., kopia pisma GIODO do MEN z dnia 15 czerwca 2011 r., kopia odpowiedzi MEN z dnia 14 lipca 2011 r. (łącznie kart 7),
- 2) kopia wystąpienia GIODO do MSWiA z dnia 25 sierpnia 2011 r., kopia odpowiedzi MSWiA z dnia 8 września 2011 r. (łącznie kart 4),
- 3) kopia wystąpienia GIODO do Prezesa RM z dnia 18 lutego 2011 r., kopia odpowiedzi Szefa Kancelarii Prezesa RM z dnia 12 kwietnia 2011 r. (łącznie kart 6),
- 4) kopia pisma Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 2 września 2011 r., kopia odpowiedzi BGIODO z dnia 28 września 2011 r. (łącznie kart 5);

- 5) kopia wystąpienia GIODO do Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 lipca 2011 r., kopia odpowiedzi MPiPS z dnia 30 sierpnia 2011 r. (łącznie kart 3).